

Leif Yttergren

Vuosisadan urheiluskandaali? Sigfrid Edström, Urho Kekkonen ja tapaus Nurmi¹

”Olympialaisen historian kirjoittajat – sen enempää kuin lukijatkaan – eivät koskaan tule unohtamaan tapaus Nurmea näiden olympiakisojen suurimpana sensaationa.” (*Idrottsbladet* 1.8.1932)

Huhtikuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1932 Kansainvälinen yleisurheiluliitto (IAAF) julisti värikkään ruotsalaisen puheenjohtajansa J. Sigfrid Edströmin nuijankopautuksella Paavo Nurmen kilpailukieltoon² amatöörisäännösten rikkomusten johdosta. Monien mielestä Nurmi oli aikansa ylivoimaisesti paras juoksija, ja erityisesti Ruotsin itäisessä naapurimaassa jotkut ovat myöhemmin korottaneet hänet jopa maailman parhaaksi urheilijaksi kautta aikojen. Tuolloinen päätös järkytti urheilumaailmaa ja nostatti erityisen voimakkaita reaktioita juuri Suomessa. Edströmistä tuli suomalaisten vihankohde numero yksi ja hän sai käytännössä yksin kantaa taakan suomalaisten tyytymättömyydestä. Päätöksen seurauksena Suomi katkaisi kaiken kilpailuyhteistyön Ruotsin kanssa kolmeksi vuodeksi. Helsinkiläiset jopa boikotoivat kotikaupunkinsa raitiotievaunuja, koska ne olivat Edströmin johtaman ASEA:n (nykyisen ABB:n) valmistamia. Ruot-

salaisia urheilujohtajia uhkailtiin ja suomalaisten ”isovelikammo” ruotsalaisuutta kohtaan sai ennen näkemättömän lisäpotkun.³

Nurmen kilpailukiello ei herättänyt tunteita vain näiden kahden naapurimaan välillä. Amerikkalainen olympiahistorioitsija John Lucas toteaa Nurmen olleen maailman johtava urheilija ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina ja kilpailukiellon nostattaneen otsikoita kaikkialla maailmassa, eritoten Euroopassa ja Yhdysvalloissa.⁴

Nurmi-kiista ei koskenut ainoastaan urheilua, vaan kuten artikkelissani osoitan, myös valtaa, rasismia ja nationalismia. Tavoitteeni ovat kahtaalla. Yhtäältä analysoin Nurmen kilpailukiellon ympärillä vellonutta draamaa, toisaalta pohdin päätöksen taustalla piilleitä syvempiä syitä.

Artikkelissani haen vastausta seuraaviin kysymyksiin: Keitä olivat tapauksen päätoimijat ja kuinka he menettelivät? Kuinka ruotsalainen *Idrottsbladet*-lehti tulkitsi Nurmi-kiistaa? Kuka teki aloitteen Nurmen sulkemiseksi kilparadoilta? Millaisia seurauksia tapauksella oli Ruotsin ja Suomen suhteille, ja lopuksi, millaisissa laajemmissa yhteyksissä tapaus tulisi ymmärtää?

Toimijat

Nurmi-jupakan päähenkilöt eivät olleet ketä tahansa, vaan keskeisiä julkisuuden henkilöitä niin urheilussa kuin laajemmin omassa yhteiskunnassaan. Edströmin (1870–1964) ja Nurmen (1897–1973) ohella tapahtumiin kietoutui mukaan Suomen tuleva presidentti ja ”maan isä” Urho Kekkonen (1900–1986). Tuohon aikaan Kekkonen toimi Suomen Urheiluliiton puheenjohtajana, johon tehtävään hänet oli valittu vain 28-vuotiaana. Ennen kaikkia yliopistopiireissä hänet tunnettiin ”aitosuomalaisena”⁵ erotuksena monista muista maansa urheilujohtajista, joiden tausta oli suomenruotsalainen yläluokka. Toinen tärkeistä suomalaisista toimijoista, Lauri Pihkala, kuului radikaaliin suomalaiskansalliseen oikeistoon erotuksena keskustahakuisesta Kekkosesta.

Edström puolestaan oli pitkään Ruotsin merkittävimpiä teollisuusjohtajia, jolla oli laajalti vaikutusvaltaa yhteiskunnan eri alueilla. Hän oli hoitanut IAAF:n puheenjohtajuutta järjestön perustamisvuodesta 1913 saakka ja toimi vuosina 1946–1952 Kansainvälisen Olympiakomitean

puheenjohtajana. Vuonna 1903 hän oli ollut eräs aloitteentekijöistä perustettaessa Ruotsin valtakunnan urheiluliittoa.⁶

Nurmea on kotimaassaan pidetty kansallissankarina aina näihin päiviin saakka. Hänen kunniansa ei kärsinyt vuoden 1932 kilpailukiellosta, vaan hänet päinvastoin nähtiin ruotsalaisten kateuden ja sääntönikkaroinnin uhrina. Vielä nykyisin IAAF:n tuolloista päätöstä pidetään Suomessa vääränä.⁷ On runsaasti todisteita siitä, että Nurmea Suomessa edelleen kieläydytään pitämästä syyllisenä ”vilppiin”,⁸ yhtenä monista muista vastaavista 1930-luvun urheilijoista. Hän on pikemminkin sankari, joka yhdessä Hannes Kolehmainen kanssa sai kunnian syyttää olympiatulen vuoden 1952 kisoissa Helsingissä. Saman stadionin liepeille on pystytetty hänen patsaansa. Kuoltuaan vuonna 1973 Nurmi haudattiin valtion kustannuksella, mikä kunnianosoitus vain harvoin on suotu urheilijalle.

Nurmen esiintyminen soihdunkantajana Helsingin kisoissa tuntui Edströmistä varmaan provokaatiolta. Hänhän oli KOK:n puheenjohtajana näkyvästi läsnä avajaisissa. Samana vuonna 82-vuotias Edström vetäytyi järjestön johdosta. Seuraajaksi nousi hänen ”oppilaansa” ja henkilökohtainen ystävänsä Avery Brundage (1887–1975), joka USA:n yleisurheiluliiton puheenjohtajana oli ollut aikanaan aktiivisesti saattamassa Nurmea kilpailukieltoon. Artikkelini yhtenä tarkoituksena onkin osoittaa, että aloite Nurmen amatöörikelpoisuuden tutkimisesta tuli alun perin Yhdysvaltain yleisurheilupiireistä, ei suinkaan Edströmiltä, kuten usein on väitetty.

Vielä tänä päivänä Nurmi ja hänen kilpailukieltonsa nostattaa Suomessa tunteita. Esimerkiksi vuonna 1999 ilmestyi suomenruotsalaisen urheilutoimittajan Stig Häggblomin muistelmannomainen teos *Paavo Nurmi, Viljo Heino ja Urho Kekkonen*. Kirjoittajan suhde kohteeseen on ihaileva: ”Tarjoan Paavo Nurmea vuosisadan suurimpana urheilijana. Ehkä voisi sanoa, että hän on vuosituhannen urheilija?”⁹ Erotuksena monista muista suomalaisista Häggblom pitää Nurmea kuitenkin syyllisenä amatöörisääntöjen rikkomiseen. Nurmi oli juoksemalla ansainnut omaisuuden, joka mahdollisti hänen myöhemmän liikemiesuransa.

Häggblomin mukaan Nurmen suuri Yhdysvaltain ”kiertue keväällä 1925 – runsaat viisikymmentä juoksua, joista Nurmi hävisi vain yhden – muuttui enemmän rahaksi kuin mitä yleisurheilu koskaan aikaisemmin oli pystynyt tuottamaan.”¹⁰

Päätös Nurmen ammattilaiseksi julistamisesta on Suomessa asetettu kiistanalaiseksi kahdesta syystä. IAAF oli ensinnäkin ruotsalaisten johtama, Edström puheenjohtajana ja Bo Ekelund pääsihteerinä. Toiseksi Los Angelesin olympialaiset olivat niin lähellä, että ainakin suomalaisten mielestä 35-vuotiaalle Nurmelle olisi pitänyt suoda kunnia päättää uransa maratonin kultaan. Pariisissa vuonna 1924 ja Amsterdamissa vuonna 1928 voittamillaan yhdeksällä kultamitalilla Nurmi on yksi olympiakisojen historian suurista nimistä.

Lähteet ja aiempi tutkimus

Artikkelini perustuu lähteisiin, joista osaa ei ole aikaisemmin käytetty hyväksi tapaus Nurmen tutkimuksessa. Ensiksi on mainittava Sigfrid Edströmin henkilökohtainen arkisto. Edström oli ahkera kirjeiden kirjoittaja, joka säilytti itsellään kirjeiden kopiot. Ne hän henkilökohtaisesti luovutti Ruotsin valtionarkistoon Tukholmaan ennen kuolemaansa vuonna 1964. Suurin osa kirjeistä oli osoitettu KOK:n puheenjohtajalle Henri de Baillet-Latourille (1876–1942), komitean yksittäisille jäsenille, ennen muuta Brundagelle, sekä muille urheilujohtajille eri puolilla maailmaa.

KOK:n arkisto Lausannessa sisältää runsaasti ja hyvin järjestettynä aineistoa puheenjohtajien toiminnasta ja erikoisaiheista, esimerkiksi Nurmen tapauksesta.

Urho Kekkonen yksityisarkistossa Orimattilassa säilytetään Kekkonen ja Bo Ekelundin välistä laajaa kirjeenvaihtoa.¹¹ Hehän olivat henkilökohtaisia ystäviä vielä Nurmi-kiistan jälkeinkin.¹² Harvat kirjeet Edströmille koskevat lähinnä muodollisuuksia. Arkistossa on lisäksi niin sanottu *Sinininen kirja*, johon on koottu laaja aineisto Nurmen amatööristatuksen tulkinnan aiheuttamista toimenpiteistä ja tutkimuksista Suomessa. Myös lukuisat lehtileikkeet taustoittavat tapausta.

Ruotsin johtavan urheilulehden, *Idrottsbladetin* päätoimittaja Torsten Tegnér oli erityisen aktiivinen keskustelija ja näyttää lehdessään seuranneen tarkasti Nurmen tapauksen vaiheita.¹³ Julkinen ja yksityinen aineisto on näin ollen keskeisiltä osiltaan ruotsin- tai englanninkielistä.¹⁴

Nurmen elämä samoin kuin tapahtumat dramaattisen kilpailukielen ympärillä ovat kiehtoneet hyvin monenlaisia kirjoittajia.¹⁵ Amerik-

kalainen John Lucas on laatinut kiinnostavan artikkelin Nurmen USA:n kiertueista vuosina 1925 ja 1929. Hän väittää, että Nurmi ansaitsi näillä juoksuillaan huomattavia summia ja oli kotimaahan palatessaan ”a very wealthy man”.¹⁶ Ruotsalainen historioitsija Ulf Hamilton on kirjoittanut tutkimusartikkelin Nurmen kilpailukiellosta.¹⁷ Herman Höglund on puolestaan laatinut Tukholman urheilukorkeakoululle opinnäytteitä, joissa käsitellään Finnkampenin eli Ruotsi-Suomi-maaotteluiden keskeyttämistä vuonna 1931. Hän on käsitellyt myös Suomen urheilujohdajiston suomalaistamista, jota Kekkonen ponnekkaasti ajoi, sekä Nurmen tapaus- ta.¹⁸ Suomenruotsalaisen Stig Häggblomin kirja tuli jo mainittua. Hänen mukaansa Nurmi-jupakkeja keskiössä ei itse asiassa ollut Nurmi vaan Kekkonen ja hänen Ruotsin-politiikkansa, joka kärjistyi Edströmissä ja Ekelundissa suurta ärtymystä herättäneeseen Finnkampen-yhteyksien katkaisemiseen.¹⁹ Ruotsin yleisurheiluliiton juhla- ja muistikirjassa *Svensk friidrott 100 år* Nurmi-jupakka mainitaan ohimennen ja siihen liittynyt maaottelukatko on jäänyt kirjoittajilta merkittävällä kyllä täysin huomaamatta. Tulen osoittamaan, että kilpailuyhteyksien katkeaminen ajoi ruotsalaiset yleisurheilukilpailujen järjestäjät suuriin vaikeuksiin.²⁰

KOK:n virallisessa suurteoksessa *The International Olympic Committee* (1994) Nurmen tapaus käsitellään vain lyhyesti, vaikka järjestön 1930-luvun vaihteessa virinneestä kiinnostuksesta amatöörisääntöjen rikkomuksiin muutoin luodaan tarkka kuvaus. Allen Guttmannin merkittävä Brundage-elämäkerta *The Games must go on* (1984) sivuaa vain ohuella Nurmea. Guttmann mainitsee Brundagen pitäneen Nurmen tuomioita liian ankarana, mikä sotii sitä yleisempää käsitystä vastaan, että juuri Brundage ajoi rangaistuksissa tiukkaa linjaa.²¹ Läpikäymäni aineisto osoittaa joka tapauksessa, että Brundage oli yksi Nurmen tutkinnan alkuunpanijoista eikä hän missään vaiheessa kyseenalaistanut Nurmen saamaa rangaistusta.

Amatööriys suurennuslasin alle

Nurmelle langetettu kilpailukiello on usein nähty Edströmin ja Ekelundin juonittelemana yksittäisenä tapauksena. Jo 1920-luvulla oli kansainvälisen urheiluliikkeen piirissä kuitenkin alettu kiinnostua amatöörikysymyk-

sestä eli niin sanotusta ”urheilumaailman rappeutumisilmiöstä”. KOK:n vuoden 1925 Prahan kokouksessa, jonka puheenjohtajana Ekström toimi, olympiakomitea oli lyönyt lukkoon uuden, ankaramman amatööriyden määritelmän. Siinä olympialaisiin kelvottomiksi katsottiin urheilija, josta on tullut ”lajissaan ammattilainen” tai joka on vastaanottanut korvausta ”työpalkan menetyksestä”. Sanatarkasti määritelmä kuului:

”The following are ineligible to take part in the Olympic Games: 1. anyone who is, or knowingly has become, a professional in his sport or in any other sport; 2. anyone who has received reimbursement or compensation for loss of salary.”²²

Säännön tiukentuminen rajoitti monien vähävaraisten urheilijoiden osanottoa kansainvälisiin kilpailuihin. Toisena aatteellisen puhdistautumisen seurauksena oli ”ruskeiden kirjekuorien” vakiintuminen osaksi huippu-urheilua. Nurmen ohella säännön rikkojiksi ja sen seurauksena ammattilaisiksi julistettiin muun muassa ruotsalainen huippu-uimari Arne Borg, norjalainen yleisurheilutähti Charles Hoff ja ranskalainen juoksija Jules Ladoumègue. Vuonna 1925 KOK päätti myös, että tästedes jokaisen olympiakisoihin osallistuvan tulee allekirjoittaa julistus omasta amatööriydestään: ”I, the undersigned, declare on my honour that I am an amateur according to the Olympic Rules of Amateurism.”²³

Ruotsalainen J. Sigfrid Edström (1870–1964) on ollut toistaiseksi ainoa pohjoismainen Kansainvälisen Olympiakomitean puheenjohtaja. (Suomen Urheilumuseo)

Vuonna 1930 amatöörisääntöjä kiristettiin edelleen, mikä johti muun muassa siihen, että kokonainen urheilulaji, jalkapallo suljettiin olympiakisojen ulkopuolelle. Jo samana vuonna jalkapallon erilliset MM-kisat järjestettiin Uruguayn Montevideossa. Nurmi-jupakan jälkimainingeissa KOK vielä kerran Edströmin aloitteesta tarkensi säännöstöään.²⁴ Siten koko kansainvälisen urheiluliikkeen laajuudelta tuotiin esiin pyrkimys laikaista puhtaaksi amatööriyden talli ja kehittää selkeä säännöstö niin johtajille kuin yksittäisille urheilijoille. ”Vaikuttaa siltä kuin koko olympialiikkeen olisi yhtäkkiä vallannut jonkinlainen puhdistautumisen vimma”, *Idrottsbladet* päätteli maaliskuussa 1932.²⁵

Tätä sivuaa myös suomalaisten urheilujohtajien reagointi pikaluisteli- ja Clas Thunbergin Oslossa saamaan 3000 kruunun rahapalkkioon. Palkkio ilmiannettiin ja asianomaiset norjalaiset urheilujohtajat(!) julistettiin elinikäiseen toimitsijakieltoon.²⁶ Suomen luisteluliitto ei kuitenkaan suostunut tuomitsemaan Thunbergia, mikä johti siihen, että hänestä tuli niin sanottu kansallinen amatööri. Kansainvälisesti tapaus pidettiin amatöörisäännöstön selkeänä, jopa ”sikämaisena” (svinaktigt) rikkomuksena, kuten sitä luonnehti kansainvälisen luisteluliiton ruotsalainen puheenjohtaja Ulrich Salchow. Hänen näkemyksensä mukaansa asian käsittely kuului kuitenkin vain ja ainoastaan kansalliselle liitolle eli sitä ei voitu ratkaista kansainvälisellä tasolla. Tällä tapauksella oli merkitystä jatkossa. Suomesa oli ilmeistä valmiutta hyväksyä amatöörisäännöstön rikkomuksia eikä kansainvälisten liittojen päätöksiin ilman muuta mukauduttu. Suomen Urheiluliitto ja Kekkonen yrittivät myöhemmin samaa taktiikkaa torjussa kansainvälisen tason päätöksiä. Edström ja IAAF sen sijaan katsoivat, muodollisesti kyseenalaisesti, että he tästä huolimatta voisivat sulkea Nurmen olympiaurheilun ulkopuolelle.²⁷

Finnkampen, rasismi ja suomalainen nationalismi

Nurmi-kiista on syytä asettaa aikansa suomalais-ruotsalaisiin suhteisiin, jotka olivat kiristyneet vuoden 1930 tienoilla. Suomessa Nurmen tapaus toi reaktioihin lisää terävyyttä, mutta myös Ruotsissa lehdistö otti innokkaasti osaa väittelyyn.

”Nationalismi raivoaa urheilu-Suomessa”, otsikoi *Idrottsbladet* selostaessaan uhkauskirjettä, jonka toimitus ja eräät ruotsalaiset urheilujohtajat olivat saaneet.²⁸ Lehti arveli suomalaisten tyytymättömyyden johtuvan maan urheilujohtajistossa tapahtuneesta muutoksesta. Vuodesta 1925 lähtien sinne oli lehden mukaan noussut kiihkoilevia suomensuomalaisia ”Lapin jätkiä”.²⁹ Tällä todennäköisesti viitattiin Kekkkoseen ja Pihkalaan. Suomen tuleva presidentti ei siis ollut järin suosittu Ruotsissa. Kekkonen oli valittu vuonna 1928 Suomen Urheiluliiton johtoon, mikä ei jäänyt Edströmiltä huomaamatta. ”Kekkonen is a pure Finn and hates von Frenckell who is a Swedish Finn”, Edström selosti asetelmaa kirjjeessään KOK:n puheenjohtajalle Baillet-Latourille.³⁰

Idrottsbladet oli jopa avoimen rasistinen kirjoittaessaan ”suomalaisen urheilumoraalin katastrofaalisesta, vuodesta 1925 alkaneesta laskusta, joka mitä ilmeisimmin liittyy ruotsalaisperäisten vastuullisten ja kultivoitujen urheilujohtajien syrjäyttämiseen.”³¹

Suomi-Ruotsi-maaottelun ympärillä leijui 1930-luvun vaihteessa skandaalinkäryä. Myös kuumana käynyt lehdistö, *Idrottsbladet* etunenässä, lietsoi epäsopua maiden välille. Vuonna 1929 lehdestä löytyy esimerkiksi otsikko, jonka mukaan stadionilla oli ollut ”mongolien päivä”. Sillä viitattiin vierailevien japanilaisurheilijoiden saavutuksiin mutta myös ”vinosilmäisen” Matti Järvisen maailmanennätykseen.³² Rettelöinti saavutti huippunsa vuonna 1931. Maaotteluyleisön käyttäytymistä pidettiin hävyttömänä, ja lehdistö reagoi siihen voimakkaasti, minkä seurauksena Kekkonen kiukustuneena päätti katkaista maaotteluyhteistyön Ruotsin kanssa. Kantansa Kekkonen ilmoitti ruotsalaisille urheilujohtajille dramaattisessa puheessaan vuoden 1931 yleisurheilumaaottelun päätösjuhlissa. Syyt sälytettiin puheessa yksinomaan ruotsalaiselle lehdistölle. Kekkoson mukaan ”maaotteluista on tullut niin raskaita ja repiviä, että ne välistä tuntuvat aivan liian vakavilta ollakseen pelkkää urheilua. Näkemykseni on, että tällaisen arvion pohjalta voimme todeta maaotteluiden jatkamisen nykymuodossaan käyneen mahdottomaksi.”³³

Kekkoson puhe vaikutti pommin tavoin. Ruotsi ei olisi halunnut luopua Finnkampenista, ja Kekkostä arvosteltiin ankarasti. Hän piti kuitenkin päätöksensä vuoteen 1939 saakka, jolloin maaottelut uudelleen aloitettiin. Kekkonen oli Häggblomin mukaan astunut ”ison veljen” varpaille, ja sellaiseen ruotsalaiset eivät olleet tottuneet. Niinpä Häggblomin mu-

kaan Edströmin piti kurittaa Kekkosta, mikä parhaiten kävi sulkemalla radoilta suomalaisen yleisurheilun suurin tähti Paavo Nurmi.³⁴

Ruotsin ja Suomen urheilujohtajien ja toimittajien välillä oli runsaasti epäsuopua 1930-luvun alussa. Tegnér esimerkiksi toi alinomaa julki tyytymättömyytensä Suomen urheiluelämän suomalaistamista kohtaan, mikä kiukutti Kekkosta.³⁵ Tegnérin artikkelit olivat usein jopa avoimen rasistisia:

”Olemme mielessämme kysyneet, onko suomenruotsalainen urheilu tyystin hylännyt vanhat ruotsalaiset perinteensä: järjen, oikeamielisyyden ja käytöstavat. Sen sijaan on heittäyditty aasialaisten tuulien, fanaattisen huutamisen ja raukkamaisen enemmistönpalvonnan varaan. Suomessa suomenkieliset ovat väkivaltainen ja häikäilemätön enemmistö, ja suomalaisuuden mielistely, ruotsalaisuuden vihaaminen (...) varmin tie uralla eteenpäin.”³⁶

Aloite Nurmen tutkimiseksi

Edströmiä ja hänen seuraajaansa Ruotsin yleisurheiluliiton puheenjohtajana, Bo Ekelundia, on pidetty Nurmen amatööriyttä koskeneen tutkimuksen aloitteentekijöinä. Lähteet kuitenkin osoittavat, että avaus tähän suuntaan tuli Yhdysvalloista, Avery Brundagea lähellä olevista piireistä, jotka halusivat puhdistaa Los Angelesin tulevat olympialaiset ”ammattilaisista”. Myös Allen Guttmann on kirjoituksissaan olympialaisten historiasta päätellyt, että päätöksen takana ei ollut vain Edström ja Ekelund vaan myös Brundage sekä saksalainen Karl Ritter von Halt.³⁷

Monissa maissa urheilujohto tiesi jo varhain, että niiden urheilutähdet ottivat kilpaillessaan vastaan rahapalkintoja. Jo vuonna 1928 Suomessa alettiin kantaa huolta Nurmen osallistumisesta Los Angelesin kisoihin. Pihkalan totesi henkilökohtaisessa, luottamuksellisessa kirjeessään Brundagelle seuraavasti:

”We cannot deny Nurmi, Purje and the others amateur pass when they leave for the U.S.A. as it is impossible to prove how and where from they have got their travelling expenses(...) Well, if you want to, please control the men strictly and let them know in due time that they should turn back to Finland if they want to avoid suspension. My personal opini-

on of Nurmis last trip over in your country is that he did not run of pure interest, but we were unable to prove anything of him.”³⁸

Pihkala oli siis tietoinen yleisurheilussa liikkuneesta pimeästä rahasta, ei vähiten juuri Nurmen ympärillä. Hän näyttää myös olleen läheisessä ystävyys-suhteessa Brundageen, jolla sivumennen sanoen oli suomalainen rakastajatar, jonka kanssa hän teki lapsen.³⁹ Huhtikuun 1932 kilpailukiellon päätöksen jälkeen Pihkala nousi keskeiseen rooliin Nurmen puolustamisessa.

Monet siis tiesivät Nurmen rikkeistä, mutta käänsivät päänsä sivuun.⁴⁰ Tällaisen tekopyhyden seurauksena urheiluun oli syntynyt epävirallinen, amatöörisäännösten rikkeisiin pragmaattisesti suhtautuva alakulttuuri. Tämä kehitys ajautui törmäyskurssille sen idealistisen suuntauksen kanssa, jonka puolesta Edström ja Brundage kamppailivat. Suomessa pragmatismi näyttää vallanneen aika lailla jalansijaa, mikä on kiinnostavaa ajatellen myöhempiä dopingpaljastuksia ja niiden käsittelyä.

Ruotsalainen urheilujohtaja Sven Låftman totesi pian Nurmi-kiistan puhjettua: ”Suomessa on tehty tiettäväksi, että tuomioon johti ruotsalaisten toiminta. Tämä ei ole totta (...) Nurmen tuomioon johtanut paine tuli Amerikasta.”⁴¹

On syytä mainita, että Låftman joutui IK Götan puheenjohtajana 1930-luvulla mukaan niin sanottuun Göta-skandaaliin. Selvityksissä osoitettiin, että Låftman oli maksanut pimeitä palkkioita ulkomaisille urheilijoille, muiden muassa Nurmelle.⁴²

Låftmanin väite on kiinnostava, ja se saa tukea Låftmanin ja amerikkalaisten urheilujohtajien välisestä kirjeenvaihdosta.⁴³ Kesän 1931 lopulla, seuraavan vuoden olympialaisia silmällä pitäen Yhdysvalloissa haluttiin kitkeä amatöörisäännösten räikeimmät rikkeet. Yalen yliopiston urheilujohtaja John Gates kirjoitti Charles W. Kennedylle Princetoniin ja kertoi huomanneensa Euroopan matkallaan, että kaikki, joita Pohjoismaiden yleisurheilu kiinnosti, katsoivat, että ”Nurmi should be barred from Olympic Games competition”. Gates korosti myös, että pohjoismaiset urheilujärjestöt eivät halunneet tutkia Nurmen amatööriyttä, mutta toivoivat sellaista selvitystä olympiakomitealta. Gatesin kirje johti laajaan kirjeenvaihtoon Yhdysvalloissa, ja lumipallo lähti vyörymään. Brundage muun muassa katsoi, että IAAF:n hallituksen tulisi käsitellä kysymystä Nurmen amatööristatuksesta.⁴⁴ Myös Låftmania informoitiin Atlantin yli.

Gates pelkäsi aloitteensa tulevan yleiseen tietoon. Niinpä hän halusi, että se pidettäisiin ”as confidential”.⁴⁵

Edström päätti toimia amerikkalaisten aloitteen mukaisesti. Hän oli kuitenkin epävarma etenemisen strategiasta ja pelkäsi tutkinnan tuottavan vesiperän ja ”paljon hankaluuksia”, kuten käy ilmi kirjeestä Ekelundille:

”Mitä meidän pitäisi tehdä? Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meidän tulisi napata kiinni tähdet, jotka ovat piiloammattilaisia, ja sellaiselta Nurmi vaikuttaa. Mutta miten voimme saada todisteet?”⁴⁶

Sysäys Nurmen tutkintaan tuli siis Yhdysvalloista, ei Edströmiltä tai Ekelundilta. Päätelmää tukee Edströmin kirje Yhdysvaltain yleisurheiluliitolle hieman ennen IAAF:n huhtikuun kokousta vuonna 1932:

”We received in the later part of the last year a letter from your president Mr. Brundage, who asked us to investigate if the renumeration for the travelling expenses of Mr. Nurmi was in order.”⁴⁷

Nurmen kaatuminen – Saksan matka

Jo viikkoja ennen IAAF:n vuoden 1932 huhtikuun kokousta Berliinissä Ruotsin lehdistössä keskusteltiin vilkkaasti Nurmen rikkomuksista.⁴⁸ Tieto hänen mahdollisesta poissulkemisestaan kisoista oli siis vuotanut. Myös Nurmi itse oli tästä tietoinen lähettäessään asiasta lausunnon Ruotsiin *Dagens Nyheterille*. Lausunto on mielenkiintoinen monestakin syystä. Siitä henkii yhtäältä Nurmen väsymys tulevaisuutensa käsittelyn suhteen ja toisaalta sitä voi pitää eräänlaisena tunnustuksena. Kolmanneksi siinä vahvistetaan otaksuttu urheilun alakulttuuri, jossa huipputasen urheilijat ottivat vastaan rahaa tavalla jonka kaikki tiesivät:

”Olen jo pitkään varsinkin urheilijan näkökulmastani ihmetellyt, miksi kysymys kilpailukelvottomaksi julistamisestani minua ylipäänsä vaivaa. Jos niin kuitenkin kävisi, pitäisi saman tien tutkia ja tuomita myös kaikki muut urheilun kansainväliset lahjakkuudet ja heidän kyvyistään riippuvaiset seurat.”⁴⁹

Vuoden 1932 alussa Edström ja IAAF olivat saaneet tarpeekseen. Oli aika ryhtyä sanoista tekoihin. Tiukat amatöörisäännöt eivät olisi enää pelkkää paperia vaille seuraamuksia. Edström lähetti IAAF:n jäsenjärjestöille kirjeen, jossa hän vaati niitä ryhtymään toimiin amatöörisääntöjä

rikkoneita urheilijoitaan vastaan. Hän myös muistutti, että teknisesti maksu urheilijalle tapahtui usein kolmannen henkilön, bulvaanin kautta, jotta urheilijaa itseään vastaan ei voitaisi esittää todisteita. Edström vaati toimenpiteitä:

”We wish you to carefully study if in your country any such offence has taken place. If you find that any one – athlete or club – has offended against the Amateur status of the I.A.A.F., we ask you to punish him.”⁵⁰

IAAF valitsi toimintatavaksi iskun maailman parhaisiin yleisurheilijoihin. Varoittavaksi esimerkiksi ei haluttu vain Nurmea, kuten usein on esitetty, vaan kaikki kansainväliset huippujuoksijat. *Idrottsbladetin* mukaan Berliinin kokouksen alla epäiltyjen listalla oli kuusi suomalaisjuoksijaa, mutta heistä lopulta vain Nurmi tuomittiin. Puolassa tutkittiin Stanislaw Patkiewiczin tapaus, ja hän oli sen aikaa kilpailukiellossa.⁵¹ Myös ranskalaisjuoksija Ladoumèque suljettiin liittonsa ulkopuolelle.⁵² Nurmi ei siis ollut ainoa. Edström ilmoitti ylpeänä KOK:n puheenjohtajalle Baillet-Latourille, että IAAF oli sulkemassa radoilta koko joukon Los Angelesiin pyrkiviä puoliammattilaisia.⁵³

Maaliskuussa 1932 Edström ja IAAF olivat saaneet Saksan yleisurheiluliitolta todisteita Nurmea vastaan. Niiden katsottiin riittävän Nurmen tuomitsemiseen, mutta sitä ei otettu huomioon, että Kekkonen tarkistaisi todisteet myös oikeusoppineena.⁵⁴ Kekkonen ja Suomen Urheiluliiton mielestä näyttö ei juridisesti riittänyt osoittamaan Nurmen syyllisyyttä. Edström kirjoitti suomalaisille IAAF:n puheenjohtajan ominaisuudessa ja kuvasi tarkkaan Nurmen Saksan-matkallaan saamat rahasummat. Karl Ritter von Halt etunenässä saksalaiset olivat tehneet perusteellisia ja yksilöityjä selvityksiä, mutta osoittautui vaikeaksi osoittaa vedenpitävästi, että Nurmi olisi todella ottanut rahat vastaan.⁵⁵ Tämä ei kuitenkaan pysäyttänyt Edströmiä. Ritter von Halt⁵⁶ oli Edströmin läheinen ystävä ja KOK:n jäsen, jota Nurmen kilpailukiellon jälkeen arvosteltiin ankarasti saksalaisessa lehdistössä. Tämä sai Edströmin kuittaamaan kyseiset toimittajat alallaan puoliammattilaisiksi, jotka ”tukivat ammattimaista urheilua”.⁵⁷

Edström kirjoitti suomalaisliitolle äidinkielellään: ”Koska siis yllä olevan mukaan Paavo Nurmi on rikkonut amatöörisääntöjä, pyydämme, että otatte välittömästi asian käsittelyyn ja ilmoitatte meille kantanne huhtikuun alkuun mennessä.”⁵⁸ Suomen Urheiluliitto lupasi näin tehdä. On

kuitenkin huomattava, että kirjettä ei allekirjoittanut Kekkonen. Hän oli tuolloin Saksassa ja palasi Suomeen vasta 2. huhtikuuta 1932.⁵⁹

Elokuussa 1932, lähes kuukausi Nurmen lopullisen kilpailukieltoon julistamisen jälkeen, *Idrottsbladet* julkaisi raportin, jossa paneuduttiin päätöksen perusteluun. Raportissa todettiin, että ainoa Nurmea vastaan esitetty todiste oli 300 dollarin suuruisen rahasumman vastaanottaminen eräissä Danzigissa pidetyssä kilpailussa. Lehden mukaan IAAF oli menettänyt väärin. Palkkiota pidettiin jopa Nurmelle viritettynä ansana. Lehdellä ei ollut epäilystäkään, ettei Nurmi olisi ollut ammattilainen, mutta tuomiota ja sen perustelua ei silti hyväksytty.⁶⁰

Nurmen kohtaloksi koitunut Saksan kiertue antaa yhden vastauksen siihen, millä tavalla Nurmi toimi yhteyksissään kilpailujen järjestäjiin. Eräs järjestäjästä kirjoitti Fr. Hasselerille, Saksan urheiluliiton pääsihteerille tapaamisestaan Nurmen kanssa seuraavasti:

"Greatly Honored Mr. Hassler! I acknowledge receipt of your letter of July 20th, and submit the following three receipts:

M700,- signed by Iso Hallo for the 3 Fins

M300,- " " Nurmi

M700,- " " Sukzi for???? Nurmi

Nurmi refused absolutely to sign a receipt and declared he had never signed a receipt. The money, M1000,-, was presented to him in the presence of Sukzi, Boltze (1878), Dannenberg (1878), Bankdirektor Luecke (1878) and Lohnhoff (1878). The honorprize (a beautiful vase with dedication) was refused by Nurmi. Originally Nurmi demanded M2500,-. I called his attention to the fact that I could not pay more than M 1000,- under any circumstances, as I was under the impression that this amount would adequately cover his travel expenses. This negotiation, during which the silent Finn was exceedingly talkative, lasted 1½ hours and took place in Nurmi's room, to the exclusion of the public."⁶¹

Suomen urheilujohto ei kyennyt vakuuttamaan IAAF:n päättäjiä Nurmen syyttömyydestä. IAAF:n mukaan näyttö riitti, ja Berliinin huhtikuun 1932 kokouksessaan liiton hallitus päätti jatkaa Nurmen tapauksen selvittelyä. Päätös ei siis ollut vielä lopullinen, vaan voimassa ainoastaan IAAF:n kongressiin saakka, joka kokoontuisi Los Angelesissa olympiakisojen aattona. IAAF:n hallitus oli kokoontunut Berliiniin itse asiassa keskuste-

lemaan Ladoumèquen tapauksesta, mutta otti esille myös Nurmen. IAAF julkaisi kokouksestaan seuraavan tiedotteen:

”Hallitus katsoo olevansa amatöörisäännösten raskaasta rikkomisesta kertovien raporttien nojalla pakotettu sulkemaan suomalaisen juoksijan Nurmen kaikesta kansainvälisestä kilpailutoiminnasta siihen saakka kunnes asiasta lopullisesti päätetään Suomen Urheiluliitossa.”⁶²

Viimeinen lause on tärkeä IAAF:n ja Suomen Urheiluliiton välille syntyneen kiistan ymmärtämiseksi. IAAF ei itse pystynyt julistamaan Nurmea kilpailukielttoon, vaan muodollisesti päätöksen saattoi tehdä, kuten aiemmin todettiin, ainoastaan Suomen Urheiluliitto. Kansallisella, ei suinkaan kansainvälisellä, liitolla oli tässä kohtaa ylin valta urheilijoihinsa. Siitä oli tuleva Suomen Urheiluliiton tärkein peruste sen yrittäessä kumota IAAF:n Nurmi-päätöstä.

Suomen urheilujohto toimii

Pallo oli siis heitetty Kekkoselle ja Suomen Urheiluliitolla. Kuinka he toimisivat? Hyväksyisivätkö he Nurmen kilpailukiellon vai yrittäisivätkö pestä hänet puhtaaksi syytöksistä? Tämä oli haaste Kekkoselle juristina. Maaliskuun 1932 lopussa Suomen Urheiluliitto piti kokouksen, jossa *Idrottsbladetin* mukaan julistettiin, että Nurmi ei ollut ottanut palkkioinaan vastaan ”penniäkään” liikaa.⁶³

Lauri Pihkala reagoi välittömästi IAAF:n Berliinin kokouksen jälkeen ja lähetti ”luottamuksellisen” sähkeen Avery Brundagelle, USA:n urheiluliiton puheenjohtajalle. Pihkala ei ilmeisesti tiennyt Brundagen olleen yksi aktiivisista aloitteen tekijöistä Nurmea vastaan, mitä myöskään Brundage ei Pihkalalle paljastanut. Brundage tunnusti, että vaikka syytteet Nurmea vastaan olivat vakavia, ne eivät olleet juridisesti päteviä. Myös kirjeessään *Idrottsbladet*-lehdelle Pihkala katsoi, että Nurmi-syytökset olivat ”varsin raskauttavia aihetodisteina, mutta juridisesti vielä riittämättömiä tuomion julistamiseksi”.⁶⁴ Pihkala toi esiin myös peitetyn uhkauksen. Ellei Nurmea vapautettaisi, Suomi jättäytyisi pois Los Angelesin kisoista. Joukkueen matka- ja majoituskuluja ei nimittäin saataisi koottua, jos maan suurinta tähteä ei saataisi mukaan.⁶⁵

Paavo Nurmi (1897–1973) sytytti olympiatulen Helsingin olympialaisissa vuonna 1952. (Suomen Urheilumuseo)

Brundage antoi Pihkalalle neuvon olla elämöimättä Nurmen tapauksella. Hänen mielestään se voisi johtaa kielteisen Suomi-kuvan syntymiseen maailmalla. Hän oli sitä mieltä, että useimmat pitivät Nurmea syyttömänä, mutta että tapaus pitää kuitenkin tutkia juuriaan myöten.⁶⁶

Näytelmä jatkui. Myös Edström valitti Brundagelle Ruotsin ja Suomen lehdistön hyökkäyksistä, mutta lisäsi, että hänen suomalaiset ystävänsä olivat korostaneet, että "it is only amongst the plebeian population that are displeased with disqualification of Nurmi".⁶⁷

Pihkalan myöhemmästä kirjeestä Brundagelle vuonna 1934 paljastuu, että Pihkala oli jo vuonna 1931 neuvonut Suomen Urheiluliittoa olemaan lähettämättä Nurmea Los Angelesiin, koska tämän maine oli ryvetettynyt USA:ssa. Pihkala kertoi Nurmen kysyneen häneltä neuvoa siitä, pitäisikö hänen vetäytyä syrjään huhtikuussa 1932 julistetun kilpailukiellon jälkeen vai jatkaa uraansa. Pihkala kehotti Nurmea jatkamaan harjoittelua, muuten olisi ollut hankalaa saada koottua rahaa suomalaisten olympiamatkaa tukevilta sponsoreilta.⁶⁸ Jälleen kerran käy ilmi, että suomalaiset olivat tietoisia Nurmen ammattilaisuudesta, mutta eivät muun muassa taloudellisista syistä rohjenneet tunnustaa sitä julkisesti.

Huhtikuun 1932 puolivälissä⁶⁹ Urho Kekkonen ja Ilmari Sinisalo Suomen Urheiluliiton puheenjohtajan ja sihteerin ominaisuudessa vastasivat Edströmille ja IAAF:lle. Kekkonen yritti puhdistaa Nurmen juridisesti viitaten tapauksen sääntötekniisiin puutteisiin sen sijaan että olisi torjunut syytteet itse asiassa eli amatöörisäännösten rikkomisessa. Tätä strategiaa arvosteltiin kärkkäästi ruotsalaisissa lehdissä. Nimimerkki Gloskar Well esimerkiksi kirjoitti:

"Sillä suunnalla (siis Suomessa, LY), jossa Nurmesta on pidetty eniten melua, on alusta pitäen katsottu, että tapaukselle ei löydy pitävää juridista näyttöä. Lähderään siitä, että voidaan toimia miten tahansa, kunhan jälkiä jättämättä kyetään jotenkuten ketkuttelemaan eteenpäin. Se on huonoa moraalialla ja huonoa puolustautumista, joka vain osoittaa, kuinka mätä tämä asia pohjiaan myöten on."⁷⁰

Todennäköisesti Kekkonen tiesi, että oli järjetöntä väittää Nurmea syyttömäksi. Kuten edellä on todettu, yleinen epävirallinen totuus oli, että huippuyleisurheilijat ansaitsivat sievoisia summia kilpailuistaan. Muuan suomalainen urheilujohtaja oli *Idrottsbladetin* mukaan arvellut, että suomalaisten katkeruus kumpusi ajatuksesta, jonka mukaan Nurmi

oli uhrattu ”yleisesti hyväksytyyn systeemiin” puhdistavana syntipukkina. Kyseisen johtajan mukaan oli selvää, että Nurmi oli ammattilainen. Hän itse saisi kuulemma kiinni kymmenittäin muita vastaavia yleisurheilijoita. Myös tapauksen ajoitusta pidettiin Suomessa ikävänä. Nurmi olisi tehnyt viimeiset kierroksensa Los Angelesin olympiaradalla ja niistä olisi tullut hänen suuret jäähyväisensä.⁷¹

Kekkonen tähdensi, että Nurmea oli tällä välin kuultu, ja siinä yhteydessä Nurmi oli kieltänyt ottaneensa vastaan rahaa. ”Likewise he denied having obtained on his German tour any travelling expenses above the amounts he duly wrote receipts for.”

Kekkonen puolustus nojasi seuraaviin perusteisiin:

- saksalaisten syytökset perustuvat toisen käden tietoihin ja väärin käsityksiin,

- ketään ei tule tuomita kuulematta

- IAAF:n sääntöjä ei ole noudatettu. Liitto ei voi julistaa urheilijaa kilpailukielloon, ainoastaan antaa suosituksia. Vain kansallinen liitto voi päättää ammattilaiseksi julistamisesta.

Kekkonen päätti kirjeensä vaatimalla Nurmen kilpailukiellon kumoamista niin pian kuin mahdollista ja asian tiedottamista kaikille IAAF:n jäsenille.⁷² Kirje on laadittu muodolliseen sävyyn ja siitä henkii syvä kitkeruus IAAF:n toimintaa kohtaa.

Edström vastasi välittömästi paluupostissa, hänhän oli toiminnan mies. Hän esitti Suomen Urheiluliitolle kuusi kysymystä ja vaati, että niihin vastattaisiin toukokuun puoliväliin mennessä kyllä tai ei. Kysymykset käsittelivät Nurmen eri tahoilta saamia rahasummia. Eräs kysymys koski sitä, oliko Nurmi jättänyt Danzigissa hotellinsa maksamatta. Kysymys numero yksi antaa kuvan kirjeen tyylistä: ”Has Mr. Nurmi during his stay in Berlin in September and October 1931 received any money outside the sum for which he has given receipts?”⁷³

Kekkonen ja Sinisalo vastasivat saman tien. Suomalaisjohtajien mukaan Nurmi oli kuulemistilaisuudessa vastannut ”ei” kaikkiin muihin paitsi hotellilaskun maksamista koskeneeseen kysymykseen. Siinä kohtaa viitattiin käytäntöön, jonka mukaan Euroopan pohjoisissa maissa järjestäjät ovat aina vastanneet kustannuksista. Kirjeen päätteeksi toivotaan jälleen Nurmen vapauttamista kilpailukiellosta niin pian kuin mahdollista. Tilanne osapuolten kesken oli siis ajautunut umpikujaan.

Nurmen saama kilpailukiello aiheutti levottomuutta myös amerikkalaisten olympiaisäntien keskuudessa. William Garland Los Angelesin kisojen järjestelykomiteasta lähetti Edströmille sähkeen, jossa hän kertoi Nurmea koskevien uutisten häiritsevän heitä ja että koko USA haluaisi Nurmen juoksevan. Edström vastasi hivenen narkästyneenä Nurmen otanteen vastaan suuria rahasummia. Sen tähden tulisi olla vastenmielistä edes ajatella Nurmea amatöörien joukossa vannomassa olympiavalaa.⁷⁴

Edström asettuu puolustukseen?

Tässä kohtaa Edström näyttää epäröineen etenemisensä suhteen. Pitäisikö jatkaa kivikovaa linjaa vai perääntyä ja luopua vaatimasta Nurmen kilpailukiellon vahvistamista IAAF:n Los Angelesin kongressissa? Eräässä haastattelussa Edström lausui seuraavaa: ”Looginen seuraus tästä tulee olemaan se, että IAAF:n hallitus kumoaa Berliinin päätöksensä Nurmen kilpailukiellosta.” Myös IAAF:n hallituksen jäsenille lähettämässään kiertokirjeessä toukokuussa 1932 Edström katsoi, että kiello tulisi kumota.⁷⁵ Haastattelusta käy ilmi, että Edströmin puolesta Nurmi voisi matkustaa Los Angelesiin, mutta toisaalta esiin saattaisi nousta uusia todisteita, jotka olisivat suomalaisjuoksijan kannalta raskauttavia.⁷⁶ Luultavasti Edström katsoi, että IAAF:n sääntöjen mukaan edettäessä Nurmea ei voitaisi sulkea olympiaradoilta.

Edströmin epäröinti oli kuitenkin väliaikaista tai sitten vain savuverho terävöityneen suomalaismielipiteen hämäämiseksi. Edström oli periaatteen mies eikä halunnut ensimmäisenä perääntyä. Kirjeessä IAAF:n hallitukselle hän kertoi olleensa yhteydessä Saksan yleisurheiluliittoon lisätodisteiden saamiseksi Nurmea vastaan. Samalla hän asetti hallitukselle suukapulan.⁷⁷ Kukaan sen jäsenistä ei saanut antaa lausuntoja lehdistölle. Lisänäyttöä Nurmea vastaan ei ilmennyt, mutta se ei estänyt Edströmiä ja hänen liittoaan pyrkimästä pitämään kilpailukiello voimassa. Kysymys otettiin esille IAAF:n hallituksessa liiton Los Angelesin kongressin alla. Hallituksen sekä ranskalainen että brittiläinen jäsen halusivat jatkaa kilpailukielloa, koska todisteet Nurmea vastaan olivat ”absoluuttisen raskauttavat”.⁷⁸ Ranskan kansallisen liiton puheenjohtaja Joseph Genets esitti, että Berliinin päätöstä ei muutettaisi. Nurmi tuli siis sulkea kisoista.⁷⁹

Tässä yhteydessä on tärkeä huomata, että Nurmen tapauksella oli vain toisarvoinen merkitys ranskalaisille. Heidän huomionsa keskipisteessä oli Ladoumèque. Ranskalainen *Auto*-lehti katsoi, että Nurmi tulisi diskata ennen Los Angelesin kisoja. Jos niin ei tehtäisi, myös Ladoumèquen osanotto tulisi lehden mukaan sallia, erityisesti "siksi että todisteet Nurmea vastaan olivat vakuuttavammat kuin Ladoumèquen kohdalla".⁸⁰ Ranskalaisia ärsytti näiden kahden tapauksen käsittelyssä koettu epäsuhta. Ladoumèque oli tuomittu sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla, kun taas Nurmea pidettiin Suomen Urheiluliiton taholta niin sanottuna kansallisena amatöörinä, ammattilaisena vain kansainvälisesti. Suomen Urheiluliitto ei ollut suostunut hyväksymään IAAF:n tuomiota.⁸¹ Nurmi kilpaili kieltonsa aikana Suomessa ja kerran myös Virossa.⁸²

IAAF:n hallitus oli lähes yksimielinen Nurmen tapauksessa, ainoana poikkeuksena Unkarin Stankovits. Nurmea vastaan ei siis toiminut ainoastaan Edström vaan yhtä poikkeusta lukuun ottamatta koko liiton hallitus. Tätä tosiasiaa Edström korosti kirjeessään suomalaiselle urheilujohtajalle Ernst Krogiukselle, joka toivoi, että Nurmen uraa ei Los Angelesissa katkaistaisi. Krogius pelkäsi, että siitä voisi puhjeta levottomuuksia. Edström kirjoitti, että hän ei yksin voi muuttaa IAAF:n tekemää kollektiivista päätöstä. "Minun on toimittava saamieni evästysten mukaan."⁸³

Kekkonen väite, että IAAF:n hallitus ei toiminut sääntöjen mukaisesti, osui sinänsä oikeaan. Hallituksella ei ollut valtuuksia asettaa yksittäistä urheilijaa kilpailukieltoon, vaan se kuului kansallisten liittojen päätösvaltaan. Tästä oli Edström muiden ohella tietoinen, ja siksi sääntöjä oli päätetty muuttaa IAAF:n kongressissa Los Angelesissa. Ehdotuksen mukaan kansainvälisen liiton hallitukselle tuli taata valtuus sulkea amatöörisääntöjä rikkonut urheilija kilpakentiltä. Tähän seikkaanhan Kekkonen oli kiinnittänyt huomiota ja vaatinut Nurmen vapauttamista muotoseikkoihin vedoten.⁸⁴ IAAF torjui vaatimuksen. Bo Ekelund kehotti kirjeessään suomalaisia urheilujohtajia tutkimaan IAAF:n sääntökirjaa, josta he löytäisivät kaiken tarvittavan tiedon.⁸⁵

Kekkonen ja Sinisalo vastasivat ironisesti olevansa ilahtuneita, kun IAAF lopulta ilmoitti mihin pykälään se vetosi oikeuttaessaan Nurmelle antamansa kilpailukiellon. Suomalaiset urheilujohtajat olivat tietenkin sitä mieltä, että sääntöjä ei mitenkään voi tulkita IAAF:n tekemällä tavalla. Edelleen ihmeteltiin, ja syystäkin, miksi liiton sääntöjä piti muuttaa, jos

niitä jo nyt saattoi tulkita halutulla tavalla. Kirje päättyi jälleen vaatimukseen Nurmen kilpailukiellon kumoamisesta.⁸⁶ Edström vastasi, että IAAF ei voinut perua Nurmi-päätöstään niin kauan kuin tapauksen tutkinta on kesken. IAAF:n hallitus tulisi kuitenkin keskustelemaan asiasta.⁸⁷

On ilmeistä, että Kekkonen tunnisti Edströmin heikon kohdan. Säännöt eivät antaneet tukea Nurmen tuomitsemiselle: IAAF ja Edström olivat tulkinneet niitä väärin. On muistettava, että Edström oli johtajana tottunut saamaan tahtonsa läpi niin urheilumaailmassa kuin elinkeinoelämässä. Hän ei ollut törmännyt vastarannan kiiskiin. Toiminnan miehenä hän vihasi pilkunviilausta ja lakipykäliin takertumista. Edström halusi puhdistaa amatööritallin ammattilaisuuden hajusta eikä antanut joidenkin pölyisten pykälien estää.

Ekelundin ja *Idrottsbladetin* reaktiot

Nurmen saama kilpailukiello johti Ruotsissa laajaan lehdistökeskusteluun.⁸⁸ Itse asiaa koskeneen pohdinnan ohella paljon palstatilaa saivat suomalaisissa lehdissä esitetyt voimakkaat Ruotsin ja ruotsalaisten urheilujohtajien vastaiset reaktiot. Sekä Edströmiä että Ekelundia arvosteltiin kärjekkäästi, mikä on yllättävää siihen nähden, kuinka yksin Edströmiä on pidetty näiden jupakoiden henkilöitymänä.⁸⁹

Laajassa *Idrottsbladetin* haastattelussa, joka ilmestyi kolme päivää Berliinin päätöksen jälkeen, Ekelund esitti oman näkemyksensä. Hän tuntuu järkyttyneen asian saamasta huomiosta: "Olen toiminut kansainvälisen liiton luottamusmiehenä, ja niinpä tällainen sisä- ja ulkopoliittinen kiihkoilu kummastuttaa minua."⁹⁰

Ekelund torjui päättävästi syytökset siitä, että kyse olisi ollut Ruotsilta puuttuvista juoksijatähdistä, minkä vuoksi ajankohta olisi katsottu sopivaksi Nurmen lyömiseen. Vielä tänäkin päivänä voi vastaaviin syytöksiin törmätä. Niinpä Stig Häggblom katsoo, että silloinen ruotsalainen suurjuoksija Edwin Wide viidestä olympiamitalistaan huolimatta olisi jäänyt Nurmen selän taakse. Wide "joutui elämäänsä suuren juoksijan varjossa", Häggblom kirjoittaa ja jatkaa: "Wide oli selvästi yksi syy, miksi Edström halusi saada Nurmen pois tieltä."⁹¹ Tätä vastaan voi esittää kuitenkin monia perusteita. Edström ei ollut "urheilunationalisti", ei edes nationalisti,

vaan pikemmin maailmankansalainen, joka rakasti matkustamista, puhui useita vieraita kieliä, oli naimisissa amerikkalaisen naisen kanssa jne. Hän oli sitoutunut pikemminkin urheilun järjestöelämään ja ideologiaan (amatörismiin) kuin käytännön toimiin ja tulosten metsästyksen.

Ekelundin esiintyminen kertoo millainen ideologia ohjasi hänen ja Edströmin toimintaa. Kyse ei ollut rahasta sinänsä vaan urheilun eettisistä arvoista:

”Radikaalisti paha on *salailun ja valehtelun järjestelmä*. Parhaassa kasvuiässä oleva nuoriso altistetaan väärennöksille ja petoksille liikkeessä, joka julkilausutuissa tavoitteissaan pyrkii täysin päinvastaiseen. Tällaista *ei saa tapahtua*. Jos säännöt ja määritelmät eivät nykyiseen tilanteeseen sovellu, ne pitää muuttaa. *Olemassa olevia sääntöjä on aina kuitenkin noudatettava*. Siitä ei tingitä.”⁹²

IAAF:n Nurmi-päätös oli *Idrottsbladetin* mukaan ”merkittävin toimenpide, mitä urheilujärjestelmä on yksittäistä urheilijaa koskien toistaiseksi koskaan tehnyt”. Edelleen lehti totesi päätöksen merkitsevän murhenäytelmää Nurmelle, Suomelle ja kansainväliselle urheilulle. Los Angelesin olympiakisat menettäisivät vetovoimaisimman tähtensä. Silti lehti väitti päätöksen olevan asiallisesti oikean. Oli osoitettu, että Nurmi oli ottanut vastaan 25 000 markkaa kahden mailin juoksusta Tukholmassa vuonna 1931.⁹³

Idrottsbladet oli jo pitkään arvostellut amatöörisääntöjä, joiden se katsoi vanhentuneen. Edströmiä ja Ekelundia lehti ei kuitenkaan arvostellut Nurmi-tapauksen hoidosta. Heitä päinvastoin puolustettiin voimakkaasti. Torsten Tegnér ilmaisi sen näin: ”Loanheittoon osallistuminen rehtejä ruotsalaisia uranuurtajia kohtaan olisi ruotsalaiselle lehdistölle sula mahdollisuus – meillä ei luojia paratkoon ole liikaa sellaisia johtajia tänä onnettomana aikana.”⁹⁴

Los Angelesin olympiakisojen aikaan *Idrottsbladetin* ja monen muunkin kanta vaihteli Nurmen osanoton sallimisen suhteen. Yhtäältä maailman parhaan juoksijan haluttiin osallistuvan: ”Olympialaiset ilman Nurmea eivät ole arvonsa mukaiset.” Toisaalta hänet haluttiin sulkea radalta sääntöjen yleisen kunnioittamisen vuoksi. Lehti julisti vapaaehtoisen, itsenäisen urheiluliikkeen seisovan tien haarassa, ja tässä suhteessa tilanne on tänään dopingin suhteen sama:

”Vapaa urheilu on tullut umpikujaan, josta johtaa ulos vain kaksi tietä: joko amatöörisääntöjen järkkymätön kunnioittaminen tai niiden virallinen kumoaminen.”⁹⁵

Suomen ja ehkä ennen kaikkea Nurmen menestys kansainvälisillä kilpapakentilla herätti epäilemättä kateutta ja ihmetystä Ruotsissa. Ennen muuta *Idrottsbladet* ärsytti tämänsuuntaisella, jopa rasismiin vivahtavalla kirjoittelullaan Suomen urheilujohtoa. Lehden mukaan myös pimeiden rahojen käyttö olisi ollut tavallista suomalaisessa yleisurheilussa. Nuorten oli siten Suomessa helpompi turvata tulevaisuutensa urheilun ja siinä liikukuvan rahan avulla.⁹⁶ Jos *Idrottsbaldetia* on uskominen, suvaitsevaisuus amatöörisääntöjen rikkeille oli Suomessa saavuttanut kohtalaisen tason.

Idrottsbladet oli hyvin kiinnostunut Nurmen tapauksesta ja näyttää usein saaneen etukäteistietoa asianosaisilta. Monet lehden toimittajista olivat Torsten Tegnérin tapaan myös urheilujohtajia. Heillä oli siten tietoa urheiluelämän käytännöistä: ”IAAF:illä on säännöt puolellaan, mutta toisaalta urheilun järjestöelämässä on jo monta vuotta suljettu sääntörikkeiltä silmät – ja jopa täysin avoimesti.”⁹⁷ Kuilu teorian ja käytännön välille oli 1930-luvulle tultaessa revennyt ylittämättömäksi. Ilmeistä oli, kuten jo todettiin, että kaikki tiesivät huippujen keräävän kilpailuissa rahaa. Pää oli pistetty pensaaseen, silmät suljettu, kunnes lopulta Edström, IAAF ja KOK havahtuivat. *Idrottsbladetin* riveiltä on poimittavissa tästä muutamia esimerkkejä:

”On julkinen salaisuus, että Paavo Nurmi on maailman ammattimaisimmin palkittu amatööri. Hänelle on maksettu ennenkuulumattoman korkeita palkkioita. Että hänen on kilpailukieltoa julistamatta annettu juosta, on pidetty perusteluna sille, että kansainvälisen urheiluliikkeen johtajat ovat itsekäin katsoneet amatöörisäännösten käyneen pätemättömäksi.”⁹⁸

Erään lähteen mukaan Nurmella oli ”the lowest heart beat and the highest asking price of any athlete in the world”.⁹⁹ Torsten Tegnér, joka näyttää kovasti paheksuneen Nurmea henkilönä joskaan ei urheilijana, tähdensi lopullisen tuomion langettamisen jälkeen, että Nurmi oli ollut itsekäs ja vaatinut jopa 45 % juoksunsa tuottamista bruttotuloista.¹⁰⁰ Emme tiedä, onko tämä totta vai ei, mutta vaikuttaa siltä, että Nurmi ansaitsi merkittäviä summia kilparadoilla. Eräs toinen urheilutoimittaja vahvistaa Nurmen korkean tulotason USA:n kiertueellaan: ”Nobody could

match Nurmi at being paid off in the dark. He toured America like a cash register and broke records and banks with equal ease.”¹⁰¹

IAAF:n kongressi Los Angelesin kisojen aattona

Kesän 1932 myötä draama alkoi lähestyä huippuaan. Olympialaiset olivat ovella ja Nurmi oli saapunut kisakaupunkiin. Suomen ja Ruotsin joukkueet johtajineen olivat ylittäneet Atlantin samalla Drottningholm-aluksella. Niinpä Edström, Nurmi ja Kekkonen väistämättä kohtasivat toisensa laivalla. Kirjeessään Ekelundille Edström kuvailee tunnelmia: ”Minun oli paras olla menemättä yksin lähelle laivan reunakaidetta.”¹⁰²

Matkan aikana Nurmen tapauksesta neuvoteltiin ja kilpailukiellon kumoamisesta huhuttiin. Myös järjestäjät Los Angelesissa toivoivat saavansa Nurmen kisoihinsa. Nurmen lisäksi myös kilpailukiellossa ollut Ladoumègue matkusti Yhdysvaltoihin erään ranskalaisen lehden kustannuksella.¹⁰³

Paine Edströmin, Ekelundin ja IAAF:n hallituksen harteilla oli siis kisojen alla valtava. Suuri osa urheilevaa maailmaa olisi halunnut nähdä kilpailukiellossa olevat tähdet, Nurmen tapauksessa viimeistä kertaa, olympia-areenalla. Mutta IAAF:n hallitus ei antanut tuumaakaan periksi. Heinäkuun 28. päivänä hallitus päätti edelleen pitäytyä Berliinin kannassaan, mikä vaikutti sensaation tavoin vahvan yleisen mielipiteen ja Nurmen läsnäolon taustaa vasten. Kaikki hallituksen seitsemän jäsentä (Messars, Edström, Brundage, von Halt, Mericamp, Stankovits ja Ekelund) äänestivät kilpailukiellon jatkamisen puolesta. Jopa Brundage yhtyi kantaan, vastakkaisista huhuista huolimatta. Hän oli nähtävästi välillä muuttanut käsitystään.¹⁰⁴

Idrottsbladetin mukaan suomalaiset urheilujohtajat olivat saaneet esittää näkemyksensä Nurmesta ennen päätöstä, mutta heidän perustelunsa eivät vakuuttaneet.¹⁰⁵ Edström esiintyi tässä kohtaa samalla kertaa ovelasti ja epädemokraattisesti. Hallituksen päätös piti, eikä kongressille annettu seuraavana päivänä mahdollisuutta Nurmen tapauksen käsittelyyn. Edström ei halunnut riskeerata päästämällä keskustelua valloilleen. Suomalaiset kokousedustajat tosin yrittivät ottaa asiaa esille, mutta Edström

”nuiji” heidät hiljaisiksi.¹⁰⁶ Niin toimii mahtimies. Edström oli tottunut kokouskäytäntöön, jossa hankalatkin päätökset vietiin sumeilematta läpi.

Kongressi kuitenkin sähköistyi, kun sääntöehdotus, Rule 8, tuli vuoroon. Sen mukaan IAAF:n hallitus voisi julistaa yksittäisen urheilijan kilpailukielloon myös siinä tapauksessa, että kansallinen jäsenliitto sitä vastustaisi. Ehdotus hyväksyttiin äänin 13–12.¹⁰⁷ Edström kuitenkin katsoi, että päätös syntyi niin pienellä marginaalilla, että sen jatkokehittelyä varten piti perustaa työryhmä. Sellaisen kongressi nimesikin. Nurmen kilpailukielloakaan ei julistettu eliniäksi vaan ainoastaan vuoteen 1934, jolloin pidettäisiin IAAF:n seuraava kongressi. Käytännössä päätös silti lopetti Nurmen uran kansainvälisenä urheilutähtenä.¹⁰⁸ Kongressi oli suuri voitto Edströmille ja Ekelundille, kirvelevä takaisku Kekkosalta ja Suomen Urheiluliitolle. Jälkikäteen Kekkonen on arvioinut Nurmi-jupakan olleen hänen suurin tappionsa.¹⁰⁹

Idrottsbladetin palstoilla näkemykset jakaantuivat. Lehti oli yhtäältä sitä mieltä, että Nurmi ja Ladoumèque olivat ”löysän ja läpeensä naurettavan järjestelmän” uhreja. Järjestelmän säännöt oli luotu 1800-luvulla varakkaille englantilaisille säätyläisnuorille. ”Kuinka hartaasti toivomme, että tämä arvoton monivuotinen pelleily vihdoinkin lopetettaisiin.” Samalla lehti piti suurjuoksijoita kuitenkin syyllisinä, olivathan he ottaneet vastaan rahaa.¹¹⁰ Arvostelua kohdistettiin myös suomalaisiin urheilujohdajiin, jotka *Idrottsbladetin* mukaan olivat sortuneet yliarvioimaan amerikkalaista yleistä mielipidettä ja naiivisti luottaneet USA:n yleisurheiluliiton tukeen. Toive siitä, että Brundage olisi voinut pettää ystävänsä Edströmin ja amatörismin ihanteen, lepäsi ainakin jälkikäteen arvioiden perin huteralla pohjalla.

Pihkala katsoi IAAF:n päätöksen jälkeen, että Nurmen tapauksesta oli tullut Suomelle kunnia-asia. Siitä oli rakennettu pienen maan kamppailu suurta läntistä naapuria vastaan. Pihkala ei säästellyt sanojaan: ”Viimeisinkin ystävyden henkäys Suomen ja Ruotsin välillä on Nurmen uhraamisen myötä haihtunut taivaan tuuliin. Kyseessä on ankarin Suomea kohdannut isku sitten Viaporin antautumisen.”¹¹¹

Kekkonen kosto

Nuori Kekkonen oli vihainen ja kostonhaluinen kärsittyään tappion Nurmen maineen palauttamisessa. Oli laskun maksamisen aika. Ruotsalaiset piti laittaa ruotuun. Suomen Urheiluliitto, Kekkonen puheenjohtajanaan päätti vuonna 1932 lopettaa kaiken yhteistyön ruotsalaisen sisarjärjestönsä kanssa niin kauan kuin tämä seisoisi, Kekkonen sanoi ilmaistuna, Nurmen ”sääntöjenvastaisen” kilpailukiellon takana.¹¹² Kekkonen sai ruotsalaisilta urheilujohtajilta ja kilpailujen järjestäjiltä useita kirjeitä, joissa suomalaisia kehoitettiin perumaan boikotti. Kirjeet eivät tuottaneet kuitenkaan tulosta.¹¹³ Suomalaiset urheilijat olivat haluttuja kilpailijoita Ruotsissa, jossa he auttoivat täyttämään katsomoita ja sitä kautta seurojen kassalippaita. Yhteyksien katkeaminen oli siten suonenisku myös Ruotsin yleisurheilulle.

Vuonna 1935 tyytymättömyys asioiden tilaan kasvoi myös suomalaisen yleisurheilun piirissä ja Suomen Urheiluliiton myrskyisässä ylimääräisessä vuosikokouksessa heinäkuussa 1935 boikotti päätettiin purkaa. Ajoittain ankarankin keskinäisen kädenväännön jälkeen Suomen ja Ruotsin yleisurheiluliitot pääsivät yhteisymmärrykseen kesällä 1935 ja urheilijavaihtosopimus allekirjoitettiin. Ainakin virallisesti runsaat kolme vuotta kestänyt Nurmi-jupakka oli nyt ohi.¹¹⁴

Nurmen tapaus oli esillä Edströmin ja Brundagen kirjeenvaihdossa vielä Los Angelesin kisojen jälkeen. Vuonna 1934 Edström kirjoitti Brundagelle, kuinka tärkeää Nurmen kiinni saaminen oli ollut. Hänen mielestään Nurmen menettelytavat, toisin sanoen rikkomukset amatööri-säännöstöä vastaan, olivat leviämässä yli Euroopan ja uhkaamassa IAAF:n asemaa: ”By putting Nurmi out of business we have cleared up the matter and have now a very good standing with all our athletes.”¹¹⁵ Lausunto on kiinnostava, sillä se osoittaa, että Edström ei halunnut kitkeä radoilta Nurmea henkilönä vaan hänessä henkilöityneet amatöörisääntöjen rikkomukset. Se oli tapahtunut julistamalla kilpailukieltoon rikkomusten keulakuva, Nurmi. Kyseessä ei siis ollut Edströmin henkilökohtainen verikosto, vaan Edströmin amatöörifundamentalismien mukainen pyrkimys puhdistaa urheilu vihatusta ammattilaisuudesta, joka uhkasi urheilun perusarvoja.

Suhteet Suomen ja Ruotsin yleisurheilujohdon välillä korjautuivat vähitellen. Suomen käymillä sodilla oli tähän parantava vaikutus, ja myös Kekkonen solmi sovinnon arkkivihollisiensa kanssa.¹¹⁶ Vuoden 1947 maaottelussa, samana vuonna, jolloin Kekkonen luopui Suomen Urheiluliiton puheenjohtajuudesta, Kekkonen piti jäähyväispuheen, jossa hän korosti maiden välistä ystävyyttä ja toveruutta.¹¹⁷ Nyt puhui poliitikko Kekkonen, ei enää nuori, vihainen suomalaiskansallinen urheilujohtaja, jonka ääni oli noussut kuuluviin 1930-luvun alussa. Valtiomiehen ura oli avautunut tulevalle maan isälle. Myös Edström solmi uudelleen suhteet Kekkoseen 1950-luvun alussa. Edström näet halusi Kekkosen tukevan yritystä saada KOK:lle Nobelin rauhanpalkinto vuonna 1954 tai 1955. Kekkonen totteli kehotusta ja laati kirjeen Nobel-komitealle Norjaan.¹¹⁸

Lopuksi

Nurmi-jupakassa ei ollut kyse vain nimihenkilöstä, vaan asetelma pitää suhteuttaa laajempiin yhteyksiinsä. Tapahtumasarja oli seurausta 1930-luvun alussa tiukentuneesta kamppailusta amatöörisäännösten rikkomuksia vastaan, jota käytiin KOK:n ja IAAF:n johdolla. Idealistinen uusi järjestelmä perustui siihen, että urheilu olisi oma erityinen alueensa niin vähin kontaktein muuhun yhteiskuntaan kuin mahdollista. Urheilussa oli kyse puhtaudesta, viattomuudesta ja ei-kaupallisuudesta, samalla kun yhteiskuntaa pidettiin pahana ja vaarallisena kaupallisuuden ja politiikan saastuttamana elämänalueena.

Amatöörifundamentalismin kansainvälinen läpimurto 1930-luvun alussa osoittautui tuhoisaksi Nurmelle ja kumppaneille. Tämä fundamentalistinen ja kompromissiton, idealistinen aate säilyi kansainvälisen huippu-urheilun tulkintaperustana aina 1970-luvulle saakka. Ratkaiseva murtuma siihen tuli Juan Antonio Samaranchin noustua KOK:n johtoon vuonna 1980. Hänen siipiensä suojassa kaupallisuuden voimat pääsivät puhaltamaan myös olympiakomitean purjeisiin.

Amatööriryiden ihanne ei toiminut vain kaupallisuuden leviämisen esteenä huippu-urheilussa. Se muodosti samalla esteen myös urheilullistumisen edistymiselle. Amatöörismän mukaisesti urheilijat pakotettiin samanaikaisesti urheilu-uransa kanssa käymään myös ansiotyössä. He eivät

kyenneet viettämään rajattomasti aikaan harjoitusleireillä tai -keskuksissa. Amatöörisäännösten höllentämisen myötä sekä kaupallistuminen että urheilullistuminen etenivät, mitä voi pitää viimeisimmän 30 vuoden selvänä tunnusmerkkinä urheilussa.

KOK:n ja IAAF:n ammattilaisia vastaan käymän taistelun johtajat, yleisurheilumiehet Edström ja Brundage olivat henkilökohtaisia ystäviä. Molemmat olivat kyynärpäitään myöten mukana Nurmi-sopassa. He olivat miehiä, jotka eivät kaihtaneet epämiellyttäviäkään päätöksiä silloin kun ne tehtiin amatöörismän nimissä. On kiinnostavaa todeta, että nämä molemmat amatöörifundamentalistit olivat ammatilliselta rooliltaan äärimmäisen kaupallisia. Molemmat menestyivät elinkeinoelämän rahataloudessa. He siis jakoivat elämänsä alueisiin (työhön, urheiluun, yksityiselämään), jotka erotti toisistaan vesitiivis väliseinä.

Sekä Edström että Brundage halusivat jalostaa urheilujohtajuutensa fanaattisessa kamppailussa amatööriyden puolesta. Molemmat myös saavuttivat uran korkeimman huipun, KOK:n puheenjohtajuuden. Tänään taistelu dopingia vastaan muodostaa vastaavanlaisen strategisen kentän urheiluburokratian karrieristeille.¹¹⁹

Tästä näkökulmasta on mahdollista tarkentaa Edströmin asema. Hän oli ollut IAAF:n kiistämätön johtaja vuodesta 1913. Hän oli aktiivinen myös KOK:n piirissä erikoisalanaan amatööriyden kysymykset. Edström, Brundage ja KOK olivat sisäisesti motivoituneita kamppailussaan urheilun kaksinaismoralismia vastaan, ja maailmansotien välisenä aikana tätä kamppailua käytiin tosissaan. Oli Nurmen ja kumppaneiden huonoa onnea olla huipulla juuri silloin. Aikaisemmin heitä ei ollut julistettu kilpailukieltoon, vaikka he ansaitsivat kilpailemisellaan huomattavia summia.

Nurmen tosiasiallisesta syyllisyydestä ei näytä olevan vallalla epäilyjä. Useimmat silloiset ja nykyiset kirjoittajat näyttävät ihmettelevän ja ihailevan hänen ansaitsemiaan rahasummia. On tosin korostettava, että vedenpitäviä todisteita hänen todella vastaanottamistaan palkkioista on vain vähän. Tässä on jälleen selkeä rinnastuskohta nykyiseen dopingongelmaan. Muodollisesti IAAF ei olisi voinut Nurmea tuomita. Sen olisi voinut tehdä ainoastaan Suomen Urheiluliitto, joka puolestaan antoi Edströmille ja IAAF:lle palttua. Edström katsoi, että asiallisesti oikeassa oltaessa säännöt eivät saa olla esteenä. Tähän juridisten mutkien oikaisuun Kekkonen yhä uudestaan takertui yrittäessään vapauttaa Nurmi esitetyistä syytteistä.

Yhteenvedona voi todeta, että Nurmi kyllä syyllistyi amatöörisäännösten rikkomiseen, mutta IAAF tuomitsi hänet väärin perustein.

(vuosikirjalle lähetetystä käsikirjoituksesta suomentanut Esa Sironen)

Viitteet

- 1 Kiitän Karin Wikberg-Lindrothia, Leena Lainetta, Jan Lindrothia ja Kenth Sjöblomia rakentavista huomautuksista.
- 2 Nurmen kilpailukiello toteutettiin kahdessa vaiheessa. Huhtikuussa 1932 IAAF:n hallitus sulki Nurmen kilpakentiltä toistaiseksi odottamaan IAAF:n kongressin kantaa olympiakisojen alla, heinäkuun lopulla, Los Angelesissa. Siellä IAAF:n hallitus päätti, että kilpailukiello pidetään voimassa edelleen.
- 3 Ks. *Idrottsbladet* 15.4.1932.
- 4 John Lucas, "In the Eye of the Storm: Paavo Nurmi and the American Athletic Amateur-Professional Struggle (1925 and 1929)", *Stadion* XVII, 2 (1992), 238.
- 5 *Nationalencyklopedin*, hakusana Kekkonen, band 10, 530.
- 6 *Nationalencyklopedin*, hakusana Edström, band 5, 269.
- 7 Ks. Häggblom, Stig, *Paavo Nurmi, Viljo Heino och Urho Kekkonen*. Sahlgrens förlag Ab, 1999. (Suom. Rauno Seppänen, Paavo Sahlgrenin kustannusliike Oy, 1999).
- 8 Tiettyssä mielessä Nurmen voi väittää syyllistyneen urheilulliseen vilppiin. Saamallaan pimeillä palkkioilla hän hankki lepoon, harjoitteluun ym. liittyvää etua suhteessa kanssakilpailijoihin.
- 9 Häggblom (suom.), 10.
- 10 Häggblom (suom.), 72.
- 11 Suuret kiitokset palvelualttiille ja osaavalle Kekkonen arkiston henkilökunnalle.
- 12 Ks. Ekelund Kekkoselle 19.9.1933 (24/2), Kekkonen arkisto.
- 13 Jatkotutkimuksessa voisi tarkemmin selvittää ruotsalaisen päivälehdistön aika ajoin voimakkaitakin reaktioita Nurmen tapaukseen.
- 14 Mainittakoon *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1997*, joka oli omistettu Nurmelle. Artikkeleista on englanniksi summaryt.
- 15 Suomen kieltä taitamattomana en ole voinut osallistua suomalaista tutkimusta koskevaan keskusteluun.
- 16 Lucas, 225.
- 17 Ulf Hamilton, "The Paavo Nurmi Issue. A Matter of Class and Nationality", teoksessa *Transformations: Continuity and Change in Sport History II*. Toim. Arnd Krüger & Wolfgang Buss. 2002.
- 18 Herman Höglund, *Finnkampen – en blodig historia. En analys av landskampsrelationerna i friidrott mellan Finland och Sverige under 1920- och 1930-talet*. Idrotts-högskolan, 27/1999.

- 19 Häggblom (suom.), 67–72.
- 20 *Svensk friidrott 100 år*. Toim. Lennart K. Persson & Thomas Pettersson. Värnamo 1995, 93.
- 21 Allen Guttmann, *The Games must go on. Avery Brundage and the olympic movement*. Columbia University Press 1984, 124. Ks. myös viite 66 sivulla 288.
- 22 *The International Olympic Committee. One hundred years*, volume 1, 234; Ks. myös Karin Wikberg, ”Idealism eller professionalism? En studie i den stora amatörräfstens 1945–1946. Del 1”, *Idrott, historia och samhälle* 1993.
- 23 *The International Olympic Committee*. Volume 1, 234–.
- 24 *The International Olympic Committee*, 288–.
- 25 *Idrottsbladet* 9.3.1932.
- 26 Urheilujohtajista ja amatöörikysymyksestä, ks. Karin Wikberg, ”Idealism och professionalism? Ledarna i amatörräfstens efterspel 1946–1948. Del 2”, *Idrott, historia och samhälle* 1994; *Idrottsbladet* 22.4.1932. Artikkelista ei käy ilmi, mistä nimenomaisesta kilpailusta oli kyse.
- 27 *Idrottsbladet* 22.4.1932.
- 28 *Idrottsbladet* 15.4.1932.
- 29 *Idrottsbladet* 15.4.1932.
- 30 Edström Baillet-Latourille 2.5.1939, vol. 295–296, Sigfrid Edströms arkiv, RA; Höglund, 35; *Suomen Heimo*, syyskuu 1928.
- 31 *Idrottsbladet* 15.4.1932.
- 32 Höglund, 37ç.
- 33 Puhe löytyy Kekkonen arkistosta (Käsikirjoituksia 24/2) ja siinä on stilisointeja ja korjauksia.
- 34 Häggblom, 74–75.
- 35 Ks. Kekkonen Ekelundille 7.9.1931 (24/2), Kekkonen arkisto.
- 36 *Idrottsbladet* 27.4.1932.
- 37 Guttmann, 51.
- 38 Pihkala Brundagelle 5.1.1928, PT-Brun-Micro (19), KOK:n arkisto.
- 39 Guttmann, 48–.
- 40 Ks. Lucas, 232.
- 41 Redogörelse, Sven Läftmans idrottshistoriska arkiv, RA.
- 42 Karin Wikberg, ”Amatörförägan i Sverige under mellankrigstiden”, *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1997*, 53–.
- 43 Cates Läftmanille 31.8.1931, Sven Läftmans idrottshistoriska arkiv, RA.
- 44 Brundage Hulbertille 4.9.1931, Sven Läftmans idrottshistoriska arkiv.
- 45 Cates Läftmanille 12.9.1931, Sven Läftmans idrottshistoriska arkiv.
- 46 Edström Ekelundille 23.9.1931 (vol.243), Sigfrid Edströms arkiv.
- 47 Edström Amateur Athletic Union of the U.S:lle, 11.2.1932, (vol. 252), Sigfrid Edströms arkiv.
- 48 Ks. *Idrottsbladet* 6.4.1932.
- 49 *Idrottsbladet* 14.3.1932. Lehti oli saanut kirjeen *Dagens Nyheteriltä*.

- 50 Edström I.A.A.F:n jäsenille, 8.4.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 51 *Idrottsbladet* 9.3.1932; Edström Związek Lekkoatletyczyille (vol. 248), Sigfrid Edströms arkiv.
- 52 Häggblom, 74.
- 53 Edström Baillet-Latourille 16.3.1932, (vol. 252), Sigfrid Edströms arkiv.
- 54 Kekkoesta tuli vuonna 1936 oikeusministeri 36-vuotiaana.
- 55 Näitä asiakirjoja eli niin sanottua *Sinistä kirjaa* säilytetään Kekkonen arkistossa.
- 56 Toisen maailmansodan jälkeen von Haltia syytettiin natsisympatioista ja häntä pidettiin venäläisten vankileirissä Saksassa. Edström toimi aktiivisesti hänen vapauttamisekseen ja lähetti ruokaa ja vaatteita hänen vaimolleen Saksaan. Edströmin mielestä syytökset von Haltia vastaan olivat täysin tuulesta temmatut.
- 57 Edström Brundagelle 1.10.1932, (vol. 253), Sigfrid Edströms arkiv.
- 58 IAAF SVUL:lle 8.3.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 59 Kekkonen kalenteri (25/4b), Kekkonen arkisto.
- 60 *Idrottsbladet* 26.8.1932.
- 61 Kirjeen kirjoittaja ei käy ilmi kopiosta, joka on todennäköisesti käännönsaksasta. Saksalainen kilpailujen järjestäjä lienee lähettänyt sen Hesslerille. PT-Brun-Micro (19), KOK:n arkisto.
- 62 *Idrottsbladet* 4.4.1932; *Idrottsbladet* 6.4.1932.
- 63 *Idrottsbladet* 1.4.1932.
- 64 *Idrottsbladet* 11.4.1932. Ks. myös Lucas, 239.
- 65 Pihkala Brundagelle 9.4.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 66 Brundage Pihkalalle 6.6.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 67 Edström Brundagelle 5.11.1932 (vol. 253), Sigfrid Edströms arkiv.
- 68 Pihkala Brundagelle 13.5.1934, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 69 *Idrottsbladetissa* oli jo 11.4. tämänsisältöinen uutinen, mikä kertoo kuinka hyvin lehti oli asioista perillä.
- 70 *Idrottsbladet* 8.6.1932.
- 71 *Idrottsbladet* 27.6.1932.
- 72 Kekkonen/Sinisalo IAAF/Edströmille 18.4.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 73 IAAF/Edström SVUL:lle 25.4.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 74 Edström Garlandille 21.5.1932, (vol. 255), Sigfrid Edströms arkiv.
- 75 Ekelund (Edström) To Members of the Council of the I.A.A.F, 9.5.1932 (vol. 254), Sigfrid Edströms arkiv.
- 76 *Idrottsbladet* 22.4.1932.
- 77 Ekelund (Edström) To Members of the Council of the I.A.A.F, 9.5.1932 (vol. 254), Sigfrid Edströms arkiv.
- 78 *Idrottsbladet* 2.5.1932.
- 79 *Idrottsbladet* 2.5.1932.
- 80 *Idrottsbladet* 2.5.1932.
- 81 *Idrottsbladet* 18.5.1932.

- 82 Lucas, 239.
- 83 Kirjeenvaihtoa Edströmin ja Krogiuksen välillä: 3.5., 5.5., 23.5. ja 28.5. (vol. 257), Sigfrid Edströms arkiv.
- 84 Kekkonen/Sinisalo Edström/IAAF:lle 2.6.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 85 IAAF/Ekelund Kekkonen/Sinisalolle 6.6.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 86 Kekkonen/Sinisalo Edström/IAAF:lle 10.6.1932, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 87 Edström SUL:lle 9.5.1932, (vol. 255), Sigfrid Edströms arkiv.
- 88 En artikkelissani käy debattia läpi systemaattisesti vaan keskityn Edströmin ja Ekelundin reaktioihin.
- 89 Ks. *Idrottsbladet* 6. ja 13.4.1932.
- 90 *Idrottsbladet* 6.4.1932.
- 91 Häggblom (suom.), 69.
- 92 *Idrottsbladet* 6.4.1932.
- 93 *Idrottsbladet* 4.4.1932.
- 94 *Idrottsbladet* 6.4.1932.
- 95 *Idrottsbladet* 27.6.1932.
- 96 Höglund, 37.
- 97 *Idrottsbladet* 9.3.1932.
- 98 *Idrottsbladet* 9.3.1932.
- 99 Guttman, 51.
- 100 *Idrottsbladet* 12.8.1932.
- 101 Lucas, 230.
- 102 Edström Ekelundille 28.5.1932, (vol. 254), Sigfrid Edströms arkiv.
- 103 *Idrottsbladet* 15.7.1932.
- 104 Lucas, 237.
- 105 *Idrottsbladet* 29.7.1932; Edström Kekkoselle 28.7.1932 (24/2), Kekkosen arkisto.
- 106 *Idrottsbladet* 29.7.1932; *Idrottsbladet* 1.8.1932.
- 107 *Minutes of the eleventh congress of the International Amateur Athletic Federation* (24/2), Kekkosen arkisto. Jostain syystä *Idrottsbladet* ilmoittaa toisenlaisen äänestystuloksen.
- 108 *Idrottsbladet* 9.8.1932.
- 109 Häggblom (suom.), 78.
- 110 *Idrottsbladet* 1.8.1932.
- 111 *Idrottsbladet* 6.8.1932.
- 112 Kekkonen Widelle 1.8.1933 (24/2), Kekkosen arkisto.
- 113 Ks. myös Jonason Kekkoselle 1.8.1935: Kekkonen Jonasonille (24/2), Kekkosen arkisto.
- 114 Ks. lehtileikkeitä; Svenska idrottsförbundet Pihkalalle 6.7.1935; *Hufvudstadsbladet* 16.7.1935 (24/2), Kekkosen arkisto.

- 115 Edström Brundagelle 9.4.1934, PT-BRUN-MICRO (19), KOK:n arkisto.
- 116 Juoksija Viljo Heinon tapaus aiheutti sodan jälkeen ärtymystä Suomen ja Ruotsin yleisurheilujohdon välillä. Heinoa syytettiin samasta, mistä ruotsalaiset Gunder Hägg ja Arne Andersson Ruotsissa myös tuomittiin, amatöörisääntöjen rikkomisesta.
- 117 Kekkonen puhe vuonna 1947, Kekkonen arkisto (24/1).
- 118 Edström Kekkoselle 13.1.1955; Kekkonen Edströmille 20.1.1955 (1/20), Kekkonen arkisto.
- 119 Ks. Ruotsin osalta Wikberg, "Idealism eller professionalism?" -kirjoitussarja.